

Az iparművészet és tervezőművészet szakágainak felosztása

Márton László Attila
Iparművészet és tervezőművészet referens
Magyar Művészeti Akadémia
Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet

2016. április 24.

Tartalomjegyzék

3.2.1 Szakágak felosztása (Szakágak története)	2
3.2.1.1 Fogalmak	2
3.2.1.2 Időszak	4
3.2.1.3 Keret	6
3.2.1.4 A felosztás lehetséges módjai	8
3.2.1.5 Szakágak szerinti felosztás	8
A felosztás alapja	8
A felosztás	13
Főbb általános szempontok a kutatáshoz	16
3.2.1.6 Használat szerinti felosztás	16
3.2.1.7 A megjelenésről	16
3.2.1.8 Felhasznált irodalom	17
Mellékletek	18
I. melléklet - Irodalom szakági bontásban	18
II. melléklet - Az Egyetemes Tizedes Osztályozás (ETO) nemzetközi könyvtári osztályozórendszer	25
III. melléklet - Szakok változása a MIF/MOME-n és szakirodalmi felosztások	27

3.2.1 Szakágak felosztása (Szakágak története)¹

3.2.1.1 Fogalmak

Az **iparművészet** és a **tervezőművészet** meghatározásakor azzal a ténnyel kell szembesülnünk, hogy a fogalmak jelentése koránt sem egyértelmű. Maga az iparművészet szó a 19. század második felében jön létre, akkortól kezdik el használni. Sajnos, viszonylag hamar maga a szó jelentése és a tartalma egyre inkább eltávolodik egymástól, így értelmezése is fokozatosan nehezzé válik. Ezt követően a fogalmakat megpróbálták többször is újraértelmezni, de korrekt és megnyugtató megoldás még a mai napig nem született.

1918-ban Györgyi Dénes így ír: *“A modern iparművészet fogalma egy nagy művészeti mozgalmat fed. A szó régi értelme elavult s a szó mai tárgykörét át nem ölel”*². Elek Artúr az *Iparművészet és képzőművészet* című cikkében kifejti a két művészeti ág körüli problémákat: *“Mind a két kifejezés szolgai módon németből fordított szó és a fogalmat, amely tartalma, nem híven adja vissza. Hogy a két fogalom az utóbbi fél évszázad során szembekerült egymással, abban nevüknek is van némi részük. Nevezetesen az »ipar« jelzőnek, mint a másik fajta művészettől megkülönböztető művészet ismertetőjelének. A művészet sohasem ipar, s amelyik mégis az, az nem lehet művészet. Így vélekedik a képzőművészek túlnyomó nagy része azóta, hogy a művészeket iskolában nevelik mesterségükre, nem műhelyekben”*³. A műfajok közti átfedés a mai napig kísérti a fogalmakat, azzal együtt, hogy közben az elválasztó határok egyre inkább összemosódnak.

A legutóbbi értelmezésre, a *Magyar Iparművészet* 2014/1 és 2014/2 lapszámában került sor. Simon Károly felvetésére Wehner Tibor a fogalom alapjainak tisztázásához Marosi Ernő⁴ definícióját idézi, majd a cikk végén mondandóját így foglalja össze. *“A tisztázatlan fogalmak és kategóriák tisztázása során tulajdonképpen még az első lépést sem tettük meg, és máris a probléma halmaz megoldhatatlanságának falaiba ütköztünk: a művészeti és az úgynevezett ipar művészeti produktum sem szabványosítható termék a fogalmak szintjén sem. Gondoljuk meg: az alkotó néha valóban maga készíti el a homályos elvek és a felületes konvenciók szerint az ún. iparművészet körébe illeszthető művét, és amiként a fonal és a szövőszék, a fa és a gyalu, manapság ugyanúgy anyaga és szerszáma lehet a digitális jel és a számítógép, amelyek révén végső soron a megszülető alkotás egyszerre egyedi és sokszorosított, kézműves és iparszerű, autonóm és alkalmazott, járulékos és dekoratív, és mindez nem követhető egzakt fogalmak kreációjával és használatával. Úgy tűnik, az összefoglaló, általános érvényű fogalmak ideje végérvényesen lejárt – utalhatunk akár a »festészet«, a »szobrászat« vagy a »grafika« jelenkori jelenségvilágára is. A sokrétű, az egyediségeket hangsúlyozó, a részletező leírásokban és megjelölésekben bízhatunk csak.”*

Az iparművészet szó további részletes értelmezése és az ebből - jól, rosszul - levezethető tartalmának elméleti szinten való meghatározása helyett, azt megkerülve fogom leírni,

---

¹ A tanulmány Márton László Attila *Kutatási sávok és témák - Iparművészet és tervezőművészet* című kutatási terv 3.2.1 Szakágak története című fejezet kutatásának előkészítéséhez készült. Az fejezetek számozása a jelzett írás számozását követi.

² Györgyi Dénes: *Építészetről, iparművészetéről*. In: *Magyar Iparművészet*, 21.évf. (1918) 1-3.sz. 1-20.o.

³ Elek Artúr: *Iparművészet és képzőművészet*. In: *Magyar Iparművészet*, 38. évf. (1935) 1-2.sz. 17-18.o.

⁴ Marosi Ernő: *Bevezetés a művészettörténetbe*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1973

szerintem mely vonalak mentén lehet az egyes szakágakat elkülöníteni és a későbbiekben milyen támpontok alapján lehet összeállítani ezek szaktörténetét. Ehhez elengedhetetlen, hogy sokkal tágabb nézőpontból szemléljük a problémát: hol és milyen keveredések, átfedések vannak az egyes fogalmak tartalmában?

A vizuális művészetekkel kapcsolatban az alábbi négy gyűjtőfogalom összefüggéseit vizsgálhatjuk: **építőművészet**, **képzőművészet**, **tervezőművészet** és az **iparművészet**. Ezek összessége lefedi az alkotó művészetek tér-, tárgy- és képkalkoló művészeti alkotásait.

Az **építőművészet** az alábbi ágakra osztható fel: városépítészeti, tájépítészeti, kertépítészeti, építészeti és belsőépítészeti. Itt rögtön két probléma is adódik. Az egyik az, hogy a belsőépítészeti rendszerint az iparművészet alá soroljuk⁵. Ennek elsődleges oka az, hogy ez az a művészeti ág ami megteremti a kapcsolatot, összeköti a tárgyak világát az épített környezettel - kapcsolata van mindkét művészeti iránnyal -, viszont az alkotók habitusából⁶ adódóan közelebb áll az tárgyformáláshoz és így az iparművészethez mint az építészethez, ezért inkább az előbbihez kapcsoljuk.

A másik probléma, hogy az építészet is tervezőművészet, viszont a művészettörténet azt mindig önállóan és nem annak szakágaként tárgyalja. Maga a tervekészítés a gondolatok, elképzelések átadásának már igen régi segédeszköze. Léptékénél fogva az építészetben már korán kitüntetett szerepet kapott. Az iparművészet területén is létezik, de sokáig nem cél, hanem eszköz volt. A tervezőművészet és a tervezőművész mint önálló személy a formatervezés "létrejöttével" válik valóságossá, majd terjed át az összes iparművészeti területre. Vagyis maga a tervezőművészet fogalom később jön létre mint ahogy alkalmaznák, így visszamenőlegesen az építészetre és az iparművészetre is használnunk kell.

A **képzőművészet** meghatározását még elvi szinten sem kíséreltem meg. Mára ez a fogalomkör nehezen, vagy egyáltalán nem meghatározható. Jelen írás szempontjából csak azt a tényt fontos rögzítenünk, hogy a 60-as évek végétől kibontakozó stúdió, vagy autonóm művészet az iparművészek alkotótevékenységét az képzőművészeti - értsd használati funkcióval nem rendelkező - alkotások készítése felé terelték, így keletkezett egy átfedés a két művészeti ág között, a határok egyre inkább elmosódnak. Ez a folyamat a design színre lépésével és annak hatásával a mai napig folytatódik.

A **tervezőművészet** fogalom használatát az tette szükségessé, hogy az 50-es években testet öltő formatervezés már igen nehezen volt besorolható az iparművészet alá, illetve a belsőépítészet sem találta igazán a helyét az iparművészet fogalomkörben. A két terület közti azonosság az, hogy mindkét ág tervezési munkafolyamatának eredménye először a tervben ölt testet. Itt legtöbbször a tervező közvetlen szerepe le is zárul, a kivitelezés már nem az ő feladata, hanem önálló, tőle független szakember készíti azt el a leadott terv alapján. A közvetlen alkotás, majd a tervekészítés és kivitelezés szétválása egy hosszas

---

⁵ A MAOE-nek, MIKISZ-nek van belsőépítész tagozata, építészeti nincs. Az MMA-ban a belsőépítészek az ipar- és tervezőművész tagozat tagjai. A Magyar Építész Kamarának is van belsőépítész tagozata, ahol viszont ott az iparművészet nem képviselteti magát.

⁶ Minden művészeti műfajban azok az alkotók dolgoznak, akinek a habitusa megfeleltethető. Így egy színpadi előadó művész más képességek meglétét igényli, mint egy üvegművész. Az előbbinek fontos, hogy tudjon szerepelni közönség előtt, míg az utóbbinál a manualitás kerül előtérbe. Ugyanígy az építész alkotómunkája - a léptékváltásból adódóan - más tulajdonságok meglétét, erősségét igényli mint a belsőépítészé. Ez utóbbi működési területe elsődlegesen az ember közvetlen, tapintható környezetére fókuszál. A belsőépítész az iparművészethez, tárgyakhoz való szorosabb kapcsolatát az is jelzi, hogy az ebbe a sávba tartozó bútorok igen nagy százalékát ők tervezik.

folyamat eredménye. Ennek az egyik állomása amikor létrejön a tervezőművészet mint nevesített alkotói magatartás. Ma amikor már nem is kótázott terv, hanem 3d-s modell és az alapján pedig egy térbeli nyomtatott tárgy készül, lassan már nem is tervezőművészetről beszélhetünk.

Az előzőekben láthattuk, hogy az **iparművészet** szoros kapcsolat van a belsőépítészettel, átfedésben van a képzőművészettel, illetve a formatervezés révén része lett a tervezőművészetnek is.

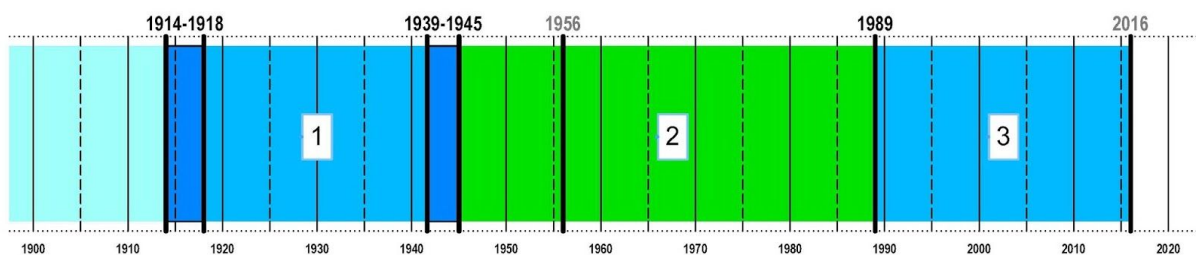
Összességében az látható, hogy sem az iparművészet, sem a tervezőművészet nem vizsgálható és nem bontható fel önmagában, csak más művészeti területekkel együtt, feltárva és vizsgálva a kapcsolatokat és összefüggéseket. A későbbiekben ezek alapján fogom a szakágakat meghatározni és elrendezni.

3.2.1.2 Időszak

Az előző fejezetben a művészeti ágak átfedési problémáiról volt szó. Ezek egy folyamat részeként ma is folyamatosan változnak, módosulnak, az arányok eltolódnak és újabb kiemelt pontok jönnek létre. Éppen ezért nem mindegy mekkora időszakot vizsgálunk a szaktörténetben.

Az általam javasolt feldolgozandó időszak 1918-tól 2016-ig tart az 1. világháború végétől napjainkig. Ezt a majdnem 100 évet három részre osztottam fel:

1. A két világháború közti időszak a felvezetés, ennek átfogó tárgyalása szükséges a háború utáni történések megértéséhez.
2. A munka gerincét az 1945-től 1989-ig, a 2. világháború végétől a rendszerváltásig tartó időszak részletes kutatása és felrajzolása adja.
3. Az 1989 utáni időszak átfogó tárgyalása, a részletes kutatási időszak kifutásaként az átmenet a jelen, globális, multikulturális designfelfogás irányába.

1. ábra - A szaktörténet által javasolt vizsgált időszakok

Hogy a 2. világháború után mi és miért valósult meg, az visszavezethető az 1945 előtti időszak eseményeire, illetve az akkor felnövekvő, alkotó generációt foglalkoztató gondolatokra és célkitűzésekre. Trianon, a területek és ezáltal a nyersanyagok és háttérpar jelentős mértékű csökkenése alapvetően befolyásolta az a közeget amiben a 2. világháború után a magyar alkotóknak alkotni kellett. A világgazdasági válság után a 30-es években meginduló gazdasági fellendüléssel párhuzamosan a szakmai közélet is lendületet kapott. A folytonosság, az alapok ismerete és így az érthetőség okán nem kikerülhető ennek az időszaknak - ha nem is teljes mélységében, de a főbb irányok - kutatása és felvázolása.

A gerincet adó időszak igen jól behatárolható és meghatározható. Tart a 2. világháborútól az 1989-es rendszerváltásig. Ennek az időszaknak a vizsgálata annál is inkább érdekes,

mert egy olyan közegbe léptünk vissza 1989-ben aminek a politikai és gazdasági fejlődése más irányú volt mint a magyar. Ekkor, a korábbi rendszer intézményi és művészetfinanszírozási rendszere nagyrészt szerepét veszítette, megszűnt vagy átalakult, és így lezárult a magyar alkotóművészet egy igen intenzív és termékeny korszaka.

Az 1989-es rendszerváltás nem csak a politikai és gazdasági életben hozott változást, hanem az alkotó generációk közt törést is okozott. Míg a váltás előtt az alkotóknak - a rendszer által kialakítva és működtetve - adott volt számtalan lehetőség arra, hogy a szakmájukban dolgozzanak, addig utána - főleg az átmeneti időszakban -, a pályakezdő egyből a piaci verseny sűrűjébe került. Ekkor már a szakmai ismeret csak egy kis szelet mindazon tudásanyagának és képességnek ami révén érvényesülni lehet. A 2000-es évekre a globális, multikulturális közege egyben szemléletváltást is hozott, ami óhatatlanul átértékelte és átrendezte a rendszerváltás előtt kialakult szakágak megítélését is. A tervezés során nem az anyag felől közelít a tervező a probléma megoldásához, hanem a probléma során jut el a tárgyig, vagy ma már akár egy virtuális mobil alkalmazásig. Ez olyan mértékű népzőpont váltást jelent, hogy felmerül a kérdés: a részletes feldolgozást ténylegesen 1989-el kell-e lezárni? Ha nem, akkor hogyan építhető be ez a megközelítési mód a szaktörténet innentől kezdődő szakaszába? Ennek eldöntésére három mód kínálkozik:

- A. A szaktörténet feldolgozását egy 2000 körüli⁷ időponttal le kell zárni.
- B. A nézőpontváltást az adott helyen bővebben ki kell fejteni, de a feldolgozást a felállított rendszer szerint, a mai napi végig kell vinni.
- C. A 2000 körüli időponttól kezdve az anyagelvű felosztás helyett, a tér- és tárgyalakotó művészeteket a design megközelítés szempontjából kell tárgyalni.

A háború előtti és a rendszerváltás utáni időszak alatt elhaltak már nem időszerű, és letrejtettek "új" szakterületek is. Ezekről is említést kell tennünk, mert a változási folyamatok megértéséhez és felvázolásához szükséges tudnunk róla. A továbbiakban - a főbb pontokat érintve - ezekről lesz szó.

A díszítőfestő és díszítőszobrász szakmák oktatása és gyakorlati alkalmazása a millennium idején élte virágkorát, a két háború közti időszakban jelentősége csökkent, majd a 2. világháború után az 50-es évek vége felé megszűnik. Ez a folyamat az ornamentikáról vallott építészeti gondolkozás változásával párhuzamosan zajlott le. Már nem volt igény az épületek díszítése, így az oktatása megszűnt, és ezzel együtt mint szakma is feledésbe merült.

Hosszú utat tett meg a belsőépítészet is. A háború előtti lakberendező szakból a háború után hozták létre a belsőépítész oktatást és ezen keresztül a nevesített tervezőművész személyét is. Az azóta eltelt 70 év alatt egy rossz szemlélet hatásaként az építészeti képzés fokozatosan kiszorította és vette át a helyét, hogy napjainkban még a léte is megkérdőjeleződjön.

Változásokon esett át az ötvös- és fémművészet és a grafika is. Az ötvösművészet az egyházművészet révén élte virágkorát, majd a 2. világháború után fokozatosan visszaszorult. Az 50-es években az addig önálló oktatása az újonnan indított formatervező szak egyik szakcsoportjává vált. A 80-as 90-es években egy időre újból nő a jelentősége. Köthető ez ahhoz, hogy a belsőépítészek akkor - egy időre - előszeretettel alkalmazták a

---

⁷ Ennek pontos meghatározása további kutatást igényel.

rezet a belső terekben, így a fémműves alkotók is munkához jutottak. Ma leginkább az ékszertervezés területen tudnak igazán kibontakozni és munkákat létrehozni.

Az alkalmazott grafika is nagy utat tett meg. Kezdetben külön oktatták a réz- és fametszést. Ezeket a két világháború közt egyesítették a grafika szak alatt. Ezt követően történt egy jelentős és lényeges változás, 1993-tól a grafikát, a fotó, videó és animáció társaként a Vizuális kommunikáció tanszék keretén belül oktatják. Ez már jelzi a szemléletváltást és kijelöli az utat a design tervezői magatartás térnyerésének irányába.

3.2.1.3 Keret

Vannak olyan az egész ipar- és tervezőművészetre hatást gyakorló események, szervezetek, amelyek pontos ismerete nélkül egyik szaktörténet sem lesz összefüggéseiben értelmezhető. Ebben a fejezetben ezeket a kutatási témákat gyűjtöttem össze. Ezek élő- vagy párhuzamos kutatása és az eredmények feltárása, szétosztása fontos hogy megtörténjen, mert az előkerülő adatok és a megfigyelhető összefüggések adalékul szolgálnak minden szakág történetéhez.

A kutatóknak mindenképpen foglalkozniuk kell az alábbi témákkal, viszont nem mindegy, hogy ezt milyen mélységben és az összefüggések átlátásával tudják megtenni. Fontos, hogy ne a szakág irányából közelítsünk, hanem egy átfogó, az összefüggéseket is megmutató képből tudják kiemelni a számukra fontos adatokat. És persze ennek egy fordított irányú megközelítése is van, az átfogó kutatásoknak ki kell terjedni minden, a jelen írásban meghatározott szakágra is.

A 3.3.5 A „rendszer váltás” hatása az ipar- és tervezőművészetre téma kivételével, a rendszer váltás előtti időszak alkotási lehetőségeit, a generáció szakmai munkafeltételeit és lehetőségeit, és ezáltal az alkotók munkásságát csak ezeken keresztül érthetjük meg és értékelhetjük.

A rendszer váltással új korszak kezdődött az ipar- és tervezőművészet területén is. Hatásának feltárása, az összefüggések vizsgálata a szaktörténetek megfogalmazására is hatással van. Az elmélyült, adott anyaghoz, szakmához kapcsolódó szakmai tudás helyett a hangsúly a designra, a problémamegoldásra, a koncepcióalkotásra helyeződött át. Ez a változás felveti azt a kérdést, hogy az anyagelvű felosztás után/helyett másféle megközelítésre, rendszerezésre is szükség van. Erre többszöri nekifutás után sem sikerül megnyugtató elvi rendszert összeállítanom, viszont a fenti probléma létezik és előbb utóbb szükséges lesz a szaktörténeteken belül megoldást találni rá.

A továbbiakban az általam összeállított kutatási terv azon pontjait emelem ki, amelyek fontosak minden szaktörténet megírásakor. Mindenhol jelzem, hogy a téma kutatása mivel tud többletértéket adni a munkához.

3.4 Oktatás⁸

3.4.1 A Moholy-Nagy Művészeti Egyetem története (MOME)

Az oktatás és szakmagyakorlás összefüggéseiről a korábbi fejezetben már írtam. A rendszer váltás utáni nézőpontváltás, a design tervezői gondolkodás előtérbe kerülése az

---

⁸ Fontos még a 235 éves Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola és Kollégium történetének összefoglalása is, ezzel jelenleg a Kisképzőben egy művészettörténész hölgy már foglalkozik.

iparművészeti szakmák oktatását háttérbe szorította. Ez kiemelten fontossá teszi - a folytonosság megőrzése érdekében -, hogy a 135 éves iskola történetét részletesen is megismerjük, mivel az ott folyó oktatás design szemlélete csak 10-15 éves időszakot foglal el az iskola teljes történetéből.

3.3 Elmélet

3.3.5 A „rendszerelváltás” hatása az ipar- és tervezőművészetre

A generációk közti értetlenség egyik lényeges pontja a folytonosságban való törés jelenléte. Az elmúlt száz évben két ilyen történt. A második világháború után az addigi rendből a szocialista rendbe való váltáskor és az 1989-es rendszerelváltás idején. Fontos, hogy ezeknek és főleg az utóbbinak a következményei a szaktörténetekben is rögzítve legyen. Erre kitértem részletesebben is az *Időszak* fejezetben.

3.5 Szakmagyakorlás

3.5.1 Tervezőművészek a gyárban és a műtermekben

3.5.4 Két ezrelék, Art Universitas Program (2005-2011)

A fenti két téma - az elmúlt 70 évben - alapjaiban határozta meg azt a keretet és lehetőségeket skáláját amiben az alkotók a szocializmus idején dolgozhattak. Ez egy igen védett és sokszor ellentmondásokkal terhelt időszak volt. Akkor, a rendszer gondoskodott arról, hogy - a keretek betartása mellett - az alkotóknak legyen lehetőségük a munkájukat végezni. Ma ezeket a kereteket a művészeknek maguknak kell megteremteniük, a munkájuk (nagy) részét az teszi ki, hogy megtalálják a lehetőségeket, vagy adott esetben saját maguk teremtsék meg azt.

Eltolódtak az arányok is. Ma kevesebb a felkínált lehetőség, a művészeti alkotómunka csak kis részét képezi az alkotás folyamatának. Sokkal több egyéb munkára, más irányú (jogi, gazdasági) ismeretre van szükség 20-30 évvel ezelőtt

3.5.6 Szakfolyóiratok, időszaki kiadványok

A napi események, az alkotókat foglalkoztató kérdések és az azokra adott válaszok folyamatos rögzítése, az elkészült munkák bemutatása, a szak folyóiratok és időszaki kiadványok hasábjain történik. Ennek áttekintő bemutatása tükrözi az időszaknak, rámutat a lényeges, fontos pontokra. Egy-egy kiállításról írt kritika, vagy egy konferencia ismertetése kiemeli az adott időszak tervezőket foglalkoztató kérdéseket, problémákat. A kutatás olyan eredményeket hozhat felszínre, amit csak ezen a módon, a célzott kutatással, teljes folyóirat évfolyamok átnézésével lehet elérni. Sok rejtett adatot lehet még így napvilágra segíteni.

3.6 Szervezetek, vállalatok

3.6.1 A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének (MKISZ) története

3.6.2 A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete (MAOE) története

3.6.3 Művészeti vállalatok

3.6.4 Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus

3.6.5 Magyar Formatervezési Tanács (MFT)

A szocializmus idején gondot fordítottak arra, hogy az alkotóművészek megfelelő intézményi rendszer felügyeletén belül dolgozzanak. A művészeket szovjet mintára kialakított szervezetekbe terelték. Az alkotásaikat a lektorátusban zsűrizték, a kivitelezést az állami kivitelező vállalatok végezték és állami üzlethálózatban értékesítették. Egy generáció nőtt fel ebben a közegben. Beszélnek róla, de nem próbálják értelmezni és értékelni mit is adtak (vagy vettek el) ezek a lehetőségek az életművük létrehozásához.

3.7 Csoportok, alkotók

3.7.2 A közös munka. A művésztelepektől a szimpóziumokon át a mai gyakorlatig

A hatvanas évek végén induló szimpózium mozgalom a kiinduló pontja az autonóm - vagy stúdió - iparművészet felszínre törésének⁹ és elterjedésének. Ez lényegesen átforgalmazta a szakágakat, illetve formált át életműveket.

3.7.4 Ipar- és tervezőművészeti csoportok

Az alkotócsoportok működése és megnyilvánulásai mindig egy felfokozott szellemi és alkotó munkával jár együtt. Működésük sokszor meghatározza, irányítja az adott szakma közgondolkodását. A résztvevők aktívak a maguk művészeti és szakmai területén és rendszerint a jelesebb alkotói közül kerülnek ki.

3.2.1.4 A felosztás lehetséges módjai

Az ipar- és tervezőművészet szakágainak rendszerezését két irányból közelíthetjük meg. Az egyik a **Szakágak szerinti felosztás**. Ez a hagyományos megközelítés mód, ahol a hangsúly a konkrét anyagon és munkavégzésen van. Ebben a rendszerben az alkotó személye szorosan köthető a létrehozott alkotáshoz és azon keresztül a szakághoz.

A másik (lehetséges) rendszer a **Használat szerinti felosztás**, ahol nem az anyag és az alkotó, hanem a tér- és tárgyhasználat kerül a középpontba. Míg az első egy történetileg kialakult felosztás, addig az utóbbi leginkább a design gondolkozásmód felől közelíti a problémát. Ez utóbbi rendszer még kidolgozás alatt van, jelen írás csak koncepció szinten foglalkozik vele.

3.2.1.5 Szakágak szerinti felosztás

A felosztás alapja

Az előző fejezetekben láthattuk, hogy a vizsgált időintervallumon belül, a szakágak folyamatosan mozgásban, változásban voltak. Volt olyan szakma amelynek az oktatása vagy beolvadt más művészeti területbe, vagy megszűnt. Ennek oka egyik oka az volt, hogy maga a szakma is időközben elvesztette létjogosultságát. De jelen van ennek a folyamatnak a fordítottja is, születtek más művészeti ágból kinövő, vagy másiktól szétváló alkotói területek is. Ezek a mozgások jól nyomon követhetők az **oktatás** szak-rendszerében, a nagy átfogó **kiállítások** tematizálásában, illetve a megjelent átfogó **szakirodalom** fejezetbontásában. Kiegészítésül - a mára kialakult állapotot bemutatására - a szakmai

---

⁹ A szimpózium mozgalom csak kiindulópont. A folyamatot a gyári tervezés nehézségei és sikertelensége fokozta, majd a rendszerváltás idején a megszűnő gyáripar és a tervezési lehetőség beszükkülése tovább erősítette.

szervezetek tagozatait is sorra vettem. Ezek mellett még áttekintettem a könyvtári osztályozási rendet (ETO)¹⁰ is, de ezt a felosztásnál nem vettem figyelembe, mivel a többitől lényegesen mértékben eltérő rendszert alkot.

A következőkben a fent kiemelt három forrást veszem sorra. Ezek alapján állítottam össze a felosztást, majd ezt követően a végleges rendet a különböző ágak alkotóművészeivel való konzultáció során felvetődő összefüggések és kapcsolatok szerint véglegesítettem.

Oktatás

A hangsúlyos pontok és a változások jól nyomon követhetők a felsőoktatási intézmények - a rendszerváltásig csak az egyedülként létező Magyar Iparművészeti Főiskola - szakjainak, tanszakainak, tanszékeinek elnevezésében. Az oktatás mindig érzékenyen reagált a kor igényeire. Amikor a tömegtermelés szükségessé tette, létrehívta az addig nem nevesített formatervező szakot, és így a formatervező művész személyét is. De hasonló folyamat zajlott le a belsőépítészképzésben is.

Szoros kapcsolat van az oktatott szakmák és a létező szakmák közt, mert amikor egyik-másik kikerül az oktatásból, annak a következménye a szakember utánpótlás megszűnése, ami pedig az adott szakma elhalásához vezet¹¹.

A III. melléklet táblázatában végigkövethető a Magyar Iparművészeti Főiskola¹² szakjainak változása. Ezek közül - a következő fejezetben tárgyalt felosztás megalapozásaként -, most vázlatosan ismertetem a elmúlt 70 év oktatásában bekövetkezett meghatározó fordulópontokat.

Az egyik első lényeges pontja a 60-as években bekövetkező, a díszítő művészetek különálló oktatásának lezárása és megszűnése. A millennium idején aktuális kérdés a díszítés problémája, olyannyira, hogy ez még a közembereket is foglalkoztatta. Az oktatás rendje, a szakok rendszere ezt követi, így képeztek díszítő festőket és díszítő szobrászokat is. A végzeteknek nagy szerepük volt az akkori Budapest most látható arcának felépítésében. A két világháború közt működő Bauhaus iskola új megvilágításba helyezte a kérdést. A 2. világháború után a szocreál még életben tartotta az oktatásukat, majd a megváltozott igények hatására a díszítő szobrászat és festészet tanítása beépült, feloldódott más szakok oktatásában. Bár a téma igen érdekes és a belsőépítészeti szaktörténetnél mint előzmény mindenképpen tárgyalandó, de jelen felosztásban nem szerepelnek.

A **belsőépítészet**-építészet kapcsolata, változása is jellemzően a szakmát érintő erővonalak mentén rendeződik. A kezdeti lakberendező oktatás - a mai értelemben vett lakberendezésen túllépve -, 1945 után tervezőművészeti feladatként lép a színre, ezzel elindítva a önálló belsőépítészeti tervezőmunkát. A belsőépítészet-építészet kapcsolatának

---

¹⁰ Lásd III. mellékletben

¹¹ Ez némiképpen árnyaltabb jelenleg, ugyanis egy a felsőoktatásból kikerülő szakma - mivel igény továbbra is van rá -, alacsonyabb szintre kerül. Piaci alapon, fizetős szaktanfolyamokon lehet ezeket a "szakmákat" elsajátítani. Ez óhatatlanul minőségromláshoz vezet.

¹² A táblázat összeállításához két másodlagos forrást használtam:

A Magyar Iparművészeti Egyetem rövid története 1880-2005 (Bp., Magyar Iparművészeti Egyetem, 2005) és Kissné Bognár Krisztina: *A Magyar Iparművészeti Egyetem Levéltára : repertórium (1890-1990)* (Bp., Magyar Iparművészeti Egyetem, 2001) című kiadványokat. Az összegyűjtött adatok elegendők a mozgások, változások felrajzolásához. A táblázatba szereplő adatok egységesítéséhez mélyebb, az elsődleges források feltárása van szükséges.

változására jellemző, hogy 1965 után már Építészeti Tervező Tanszék van a Főiskolán. Innentől kezdve hol az építészeti, hol a belsőépítészeti képzés az meghatározóbb.

A téralkotáshoz kapcsolható még a **színpad és a jelmeztervezés**. Oktatása 1927-ben indul el, majd az igények növekedésével 1949-ben már három tanszakra válik szét, majd nemsokkal ezután átkerül a Magyar Képzőművészeti Főiskolára.

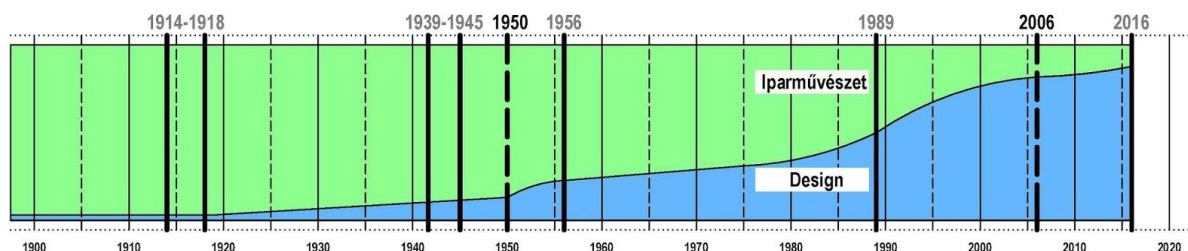
A **textil** és a szilikát csoport (**kerámia, porcelán, üveg**), a többszöri névváltoztatás, szétválás és egyesítéstől függetlenül, alapvetően megtartotta az eredendően anyaghoz kapcsolható profilját és elnevezését. Attól függően, hogy mikor milyen igény léptek fel, hol a kézműves jellegű oktatáson, hol a gyáripar igényeit kiszolgáló tervezőművész képzésén volt a hangsúly.

A háború után két olyan "új" szakág jött létre a tervezőművészet területén, melyek alapvetően más irányba terelték az oktatást, illetve a későbbiekben a tervezői gondolkodást. Az egyik a formatervezés a másik pedig a vizuális kommunikáció.

A **formatervezés** a nagyüzemi termelés - a kézműves gondolkozástól eltérő - megváltozott tervezési igényének kielégítésére öltött testet a 60-as években Magyarországon. Az ötvös és a fémműves hagyományokra építve, de attól elrugaszkodva először Ipari Formatervező Tanszékként kezdte meg működését. Az addig vezető szerepet játszó ötvösművészet innentől kezdve fokozatosan háttérbe szorul, míg a formatervezés oktatása egyre inkább megerősödik. Ez a folyamat vezet oda, hogy mára ezen túllépve, a design váljon a követendő magatartássá nem csak a formatervezésben, hanem más művészeti ágakban is.

Az 1910-es évekig külön oktatták a rézmetszést és a fametszést. Ezek összefogásából alakul meg a Grafika Szakosztály és így az összefoglaló névvel jelzett **grafika** oktatás. Ez a rendszerváltás után a **Vizuális Kommunikáció** Tanszék egyik szakjaként működik tovább, ekkor jelenik meg a főiskolán a grafika mellett, a fotó, a videó és az animáció szak is. Ez utóbbiak nem tekinthetők ipar- és tervezőművészeti szakágaknak.

Az ezredforduló környékén, a korábban a formatervezéssel elinduló, majd a mellé becsatlakozó vizuális kommunikáció segítségével az egyre virtualizálódó jellegű művészetek nézőpont váltást eredményeztek. Az addig meglévő hagyományos, anyaghoz kötődő szakmák oktatásának helyére, az középpontjába a design tervezői gondolkodás került.

2. ábra - Az iparművészet és a design szerepének változását szemléltető ábra

Az 2. ábra azt az elméletemet szemlélteti, hogy a nézőpont váltás nagyban összefügg a rendszerváltással. A korábban megindult folyamatokra, a nemzetközi trend és annak követése, valamint a politikai, gazdasági változások katalizátorként hatottak. Az elmélet bizonyításához további kutatómunka szükséges. Jelen írás témájára annyiban van hatással, hogy jelezsem, a szaktörténet az ezredforduló környékén már nem csak a hagyományos anyag alapú rendszerezésen keresztül, hanem a design szemszögéből is vizsgálendő.

Kiállítások

A nagy, átfogó iparművészeti kiállítások listája:

1938	I. Magyar Országos Iparművészeti Tárlat, Budapest
1943	II. Magyar Országos Iparművészeti Tárlat, Kassa

1952	1. Országos Iparművészeti Kiállítás, Ernst Múzeum
1953	Népművészeti és Iparművészeti kiállítás, Múcsarnok
1955	III. Magyar Iparművészeti és Népművészeti kiállítás, Iparművészeti Múzeum
1959-1960	4. Országos Iparművészeti Kiállítás, Múcsarnok
1965-1966	5. Országos Iparművészeti Kiállítás, Múcsarnok
1975	Jubileumi iparművészeti kiállítás, Múcsarnok, Budapest
1983	„A tervezés értékteremtés.” Országos Iparművészeti Kiállítás, Múcsarnok
2001	Iparművészet, Múcsarnok, MAOE
2009	Craft & Design - Irányok, utak a kortárs magyar iparművészetben, IMM

Sajnos a listában szereplő kiállítások katalógusai ritkán mutatják be tematikusan a kiállítások anyagát. Az 1938-as ilyen szempontból kivétel és példa értékű, mert következetesen közli az egyes ágakat, a művészek, sőt a műiparosok neveit is.

Az 1975-ös kiállítás és annak katalógusa érdekes bontásban mutatja be a kiállított anyagot: A Gyermekek, A háztartás, A lakás, Dekoratív művek, Az utca - a munkahely, Öltözködés. A mai szemmel ez a fajta rend, a design gondolkodás módját vetíti előre.

A legutóbbi nagy összefoglaló kiállítás a 2009-es *Craft & Design*, már két nagy részre bontja a műveket. Ezt követi a katalógus is, ami két kötetben mutatja be az alkotásokat. Ezen belül további bontás nincs. A *Craft* a kézműves, a *Design* pedig a design műveket. A kötetek önmagukon belül rendszertelenül, még csak nem is névsor szerint veszik sorra az alkotásokat.

Szakirodalom

A szakágak feltérképezéséhez háromféle szakirodalmat használtam. Egyrészt a lexikonok iparművészet és Magyar Iparművészeti Főiskola szócikkeit. Másrészt a Magyar Iparművészet folyóirat szaktörténetét. Harmadrészt olyan összefoglaló könyvet, amely tematikusan tárgyalja az ipar- és tervezőművészetet.

A *Pallas nagy lexikona* és a *Révai lexikon* jól értelmezhető szócikkben rendszerezi az iparművészetet. Az 1961-ben megjelent *Művészettörténeti ABC* viszont, a korábbi lexikonokból átvett leírás után a fogalmat - annak ellenére, hogy az 1800-as évek második felében jött létre -, visszamenőlegesen is használja: „Az őskor iparművészetéből csont-, kő- és agyagmunkák ismeretesek. A bronzkorban már magas színvonalú iparművészetet találunk...”¹³. Itt egyrészt tetten érhetjük a fogalom használatának kettősségét, másrészt felmerül a kétely, hogy a szócikkben közölt szakágak mennyire alkalmazhatók a jelen írásban vizsgált időszakokra. Az 1966-os *Művészeti Lexikon* gyakorlatilag némi apróbb módosítással az előző szócikket veszi át. A fogalom újraértelmezése és rendezése nem történik meg.

---

¹³ Molnár Albert (szerk.), Németh Lajos (szerk.), Voit Pál (szerk.): *Művészettörténeti ABC*, Bp., Terr, 1961 188.o.

A kortárs iparművészet bemutatására létrehozott *Magyar Iparművészet* folyóirat kategóriái annyiban módosultak, hogy az 1996-os változat után 2005-ben elhagyják a környezettervezés és a játék kategóriákat. A plakát, könyvművészet, reklámtervezés helyett pedig megjelenik az alkalmazott grafika fogalom.

A könyvek között egy kiadványt találtam ami használható támpontokat ad a felosztással kapcsolatban. Ez Dvorszky Hedvig művészettörténész szerkesztésében megjelent *A magyar iparművészet az ezredfordulón* (Bp., Magyar Művészeti Akadémia Alapítvány, 2003) című könyv, amely eddig a legteljesebb rendszerezést és áttekintést adta az ipar- és tervezőművészet felosztására, valamint az egyes szakágak szaktörténetének áttekintésére. Ezt a munkát kiindulási alapnak tekinthetjük a szaktörténetek megírásához.

A felosztás

A szakágakat három fő csoportba soroltam: **téralkotó** művészet, **tárgyalkotó** művészet, **képalkotó** művészet. Megjelöltem egy köztes csoportot is **tér- és tárgyalkotó** művészet névvel. Az egyes egységeken belül számmal jeleztem azokat, amelyek önállóan kidolgozandó fejezetek (könyvek). Ezek alatt, a felsorolás azokat a kiemelt formákat, irányokat jelzik, amelyek mindeképpen tárgyalandó részei az adott szakág történetének.

A [+...]-ben olyan művészeti ágak szerepelnek, amelyek szorosan kötődnek az adott szakághoz. Az egyes alkotóművészetek alatt zárójelben (+...) azokat szerepelnek, amelyeket ugyan nem az ipar- és tervezőművészetek közzé sorolunk, de az alkotás eredménye okán, a teljesség kedvéért - ugyan ha zárójelesen is - de oda tartoznak. A szakág után tört jelek közt /+.../ a becsatlakozó szakágot foglaltam be, azt jelezve ezzel, hogy ezek közt valamilyen szorosabb összefüggés, kapcsolat¹⁴ van.

A pontok összeállításában és a kapcsolatok feltárásában az alábbi alkotók és művészettörténészek voltak segítségemre: **Dvorszky Hedvig** művészettörténész, **Katona Szabó Erzsébet** textilművész, **Lipóczki Ákos** designer, **Sára Ernő** tervezőgrafikus, **Simon Károly** formatervező, **Szunyoghy András** festő- és grafikus művész, **Tóth Tibor Pál** belsőépítész tervező művész, **Székely László** látványtervező, **Simon Károly** formatervező, **Láposi Terka** színháztörténész, **Rétfalvi Orsolya** könyv- és papírrestaurátor, kézművész, **Katona Katalin** ötvösművész, **Turnai Tímea** Országos Színháztörténeti Múzeum szcenikai gyűjtemény vezetője, **Vagyoczy Károly** alkalmazott grafikus, pénz és bélyegtervező.

Az ipar- és tervezőművészet szakági felosztása

Téralkotó művészet

(+Építészet)
(+Várostervezés)

Tér- és tárgyalkotó művészet

(+Táj- és kertépítészet)

1. Belsőépítészet [+Építészet]

---

¹⁴ A kapcsolódásokról a Szempontok a kutatáshoz fejezetben írok részletesebben.

- belsőépítészet
  - kiállítás tervezés /+Tervezőgrafika/
  - lakberendezés
  - építő iparművészet
  - /+Bútortervezés/
- 2. Látványtervezés [+Színház- és filmművészet, +Irodalom]**
- színpadi díszlet és jelmez
  - film díszlet és jelmez
  - tv stúdió díszlet /+Tervezőgrafika/
- 3. Bábművészet [+Színház- és filmművészet, +Irodalom, +Népművészet]**
- alkalmazott (pedagógia)
  - bábművészet (művészi és vásári bábjáték)
  - nép bábjáték

Tárgyalkotó művészet

(+Szobrászat)

Tárgytervezés

- 4. Formatervezés**
- formatervezés /+bútorművészet/
  - ipari formatervezés
  - csomagolás /+Tervezőgrafika/

5. Játéktervezés

Szilikát

- 6. Kerámiaművészet [+Népművészet]**
- 7. Porcelánművészet**
- 8. Üvegművészet**

Fém

- 9. Ötvösművészet**
- ötvösművészet (arany- és ezüstművesség)
  - zománcművesség
  - ékszerszművészet
- 10. Fémművesség**
- vasművesség
  - bronzművesség
  - réz- és ónművesség

Fa

- 11. Bútorművészet /+Belsőépítészet, +Formatervezés/**
- szériabútor
  - ülőbútor
  - autonóm bútor
  - /+bútorkárpit/

Textil és divat

- 12. Öltözködés**
- divat, ruha

- ruhakiegészítő /+bőr/
- /+Díszlet és jelmez/

13. Textilművészet

- szövöttanyag
  - kötött- és hurkolt-anyag
  - szőnyeg
  - kézfestő és nyomottanyag
- Autonom textil (lágú anyag)
- gobelin
  - zászló
  - minitextil
  - tértexil

14. Bőrművészet

- /+ruhakiegészítő/

Képkalkotó művészet

- (+Festészet)
- (+Képgrafika)

Tervezőgrafika

15. Tervezőgrafika

- tipográfia
- könyv, kiadvány
- plakát és óriásplakát
- reklám tervezés
- kiállítás grafika
- logó
- ex libris
- fotó- és archigrafika
- /+kiállítás tervezés/

16. Illusztráció

- könyvillusztráció
- karikatúra
- képregény
- diafilm

17. Bélyeg és pénz

18. Könyvművészet [+Irodalom]

- könyvkötés
- művészkönyv
- /+könyvillusztráció/

Restaurálás

---

19. Restaurálás /+minden iparművészeti szakág/

Főbb általános szempontok a kutatáshoz

Az alábbiakban pontokba szedtem azokat a szempontokat amelyekre a szakágak kutatásánál figyelni kell.

- Milyen hatással volt a rendszerváltás előtt a Művészeti Alap/MAOE, a MKISZ, az Iparművészeti Lektorátus, az Iparművészeti Vállalat és a Képcsarnok működése az alkotók munkásságára és azon keresztül a szaktörténetre?
- Mi módon segítették - vagy gátolták - a különböző finanszírozási formák (2 ezrelék, műtárgyvásárlások, kivitelezés, műtermek, pályázatok) a művészeket abban, hogy alkotó munkát végezzenek és alkotásokat hozzanak létre?
- Hogyan befolyásolta a belsőépítész tervező személye és munkája az épített környezet és a tárgyalakotók közti kapcsolatot? Van-e jelentősége, és ez a szakág kiterjedéséhez mi módon nyilvánult meg?
- Milyen hatással volt az adott szakágra az építészekkel való együttműködés? Ennek milyen eredményei vannak?
- Az adott szakág milyen kapcsolatban van más művészeti területekkel?
- Milyen hatása van és milyen formában nyilvánult meg az autonóm művészet az adott szakágban?
- Milyen változásokat hozott a rendszerváltás az adott szakágban?

3.2.1.6 Használat szerinti felosztás

A 2013-as *Magyar Design Évkönyv 2013* szerkesztői *A válogatás szempontrendszere* fejezetben ezt írják: *“A kiadvány struktúrájának felállításakor tudatosan kerültük az anyagelvű, szektorikus megközelítést, amelyet elavultnak, s a kortárs tendenciák komplexitását látva érvénytelennek érzünk. A kiválasztott alkotásokat részint az általuk mutatott mintázatot követve tematikus csoportokba rendeztük, részint mi magunk kerestünk fogalmakat és hívószavakat a folyamatok megértéséhez, így születtek meg az Évkönyv tematizált szócikkfejezetei.”*¹⁵ Ugyan az idézet a 2013-as évre vonatkozik, de ez arra figyelmeztet, hogy az időszak tárgyalásakor foglalkozni és figyelemmel kell lenni erre az “elavulásra” is. A megoldás talán ott rejtőzik a sorok között, nevezetesen a “tematizált” szóban, így anyagelvű rendszer mellett ki kell dolgozni egy tematizált, az én megfogalmazásomban használat szerinti felosztást.

A *Kutatási sávok és témák* című írásomban erre kísérletet tettem, de a jelen írásmű elkészültéig megnyugtató eredményre még nem jutottam.

3.2.1.7 A megjelenésről

A kutatómunka során összegyűlő tudás publikálására kézenfekvően adódik egy könyvsorozat létrehozása. A korábban vázolt rendszer szerinti osztásban, 19 könyvben mutatnánk be az egyes szakágakat. Minden egyes téma olyan szerteágazó és olyan nagy mennyiségű bemutatható alkotással és életművel rendelkezik, hogy önmagán belül az

---

¹⁵ "Halasi Rita Mária (szerk.), Hoffmann Petra (szerk.), Kovács Dániel (szerk.), Szentpétery Márton (szerk.): Magyar design évkönyv : 2013. Bp., MOME Alapítvány, 2014, 48.o.,

összegyűjthető anyaggal akár több kötetet is meg lehetne tölteni. Mivel eddig még nem készült ehhez fogható széleskörű kutatás és csak egyes szakágaknak készült szaktörténeti publikációja, fontosnak tartom, hogy elsőre olyan könyvsorozat készüljön, ami jól behatárolt időn belül meg is tud jelenni és lehetőleg úgy, hogy az egyes kötetek kiadása közt ne évek teljenek el.

Függetlenül az összegyűjthető anyag mennyiségétől, az egyes könyvek hosszát 100-150 oldal terjedelemben jelölném ki. A viszonylag kis oldalszám előnye, hogy átfogó módon, a lényeges elemekre koncentrálva kell a kutatómunkát és a kéziratot is elkészíteni, majd a megjelenéskor az olvasók kezébe adni. Ezt követően, ezekre a művekre alapozva lehet a részleteiben is kutatott és kidolgozott szaktörténeteket elkészíteni.

3.2.1.8 Felhasznált irodalom

Domanovszky György (szerk.)	Forma Hungarica : mai magyar iparművészet	Bp.	Magyar Helikon	1974
Dvorszky Hedvig (szerk.)	A magyar iparművészet ez ezredfordulón	Bp.	Magyar Művészeti Akadémia Alapítvány	2003
Keserű Katalin	Az Arts and Craft kora. Kézműves iparművészet Magyarországon		In: Urbán Ágnes (szerk.): Craft : Craft & design : irányok, utak a kortárs magyar iparművészetben, 2008-2009, Bp., Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége, 2010	
Kissné Bognár Krisztina	A Magyar Iparművészeti Egyetem Levéltára : repertórium (1890-1990)	Bp.	Magyar Iparművészeti Egyetem	2001
Laczkó Ibolya (szerk.)	Iparművészet : [... kiállítás 2001. április 12 - május 4., Múcsarnok, Budapest]	Bp.	[Múcsarnok]	2001
Molnár Albert (szerk.) Németh Lajos (szerk.) Voit Pál (szerk.)	Művészettörténeti ABC	Bp.	Terra	1961 188.o .
Molnár László	Az iparművészet korszerű elméleti értelmezésének néhány problémája	Pécs	Janus Pannonius Múzeum	1967
Simon Károly	Tisztázatlan fogalmak az iparművészet területén		In: Magyar Iparművészet	(2014)) 1.sz. 42-43 .p.
Vadas József	A magyar iparművészet története. A századfordulótól az ezredfordulóig	Bp.	Corvina kiadó	2014
Wehner Tibor	Tisztázatlan fogalmak tisztázása - az első bizonytalan lépés		In: Magyar Iparművészet	(2014)) 2.sz. 44.p.
	Pallas nagy lexikona (iparművészet szócikk)	Bp.	Pallas	1995 669. p.
	Művészeti lexikon (iparművészet szócikk)	Bp.	Akadémiai Kiadó	1966 458-4 59. p.
	Egyetemes Tizedes Osztályozás			
	A Magyar Iparművészeti Egyetem rövid története 1880-2005	Bp.	Magyar Iparművészeti Egyetem	2005

Mellékletek

I. melléklet - Irodalom szakági bontásban

A mellékletben összegyűjtött szakágakra bontott irodalom korántsem teljes, viszont alapjául szolgálhat a kutatások megindításának. Folyamatos bővítése azoknak lesz a feladata, akik az egyes témák kutatói lesznek.

Belsőépítészet

Vadas József	A magyar bútor 100 éve	Bp.	Fortuna	1992
Somlai Tibor	Tér és idő. Lakásbelső a két világháború között 1925-1942	Bp.		2008
Kiss Éva	Lakás és bútor 1920-1948 között	Bp.	Cser Kiadó	2009
Somlai Tibor	Távol és közel. Belsőépítészet a háború után 1945-1970	Bp.	Corvina Kiadó	2010
Somlai Tibor	Volt és nincs. Nagypolgári és arisztokrata enteriőrök 1945-2012.	Bp.		2012
Koós Judit	Modern otthon	Bp.	Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat	1960
Frank János (szerk.)	Belsőépítészet 1970-1980	Bp.	Műcsarnok	1980
	Hol tartunk? : Magyar belsőépítészet 2003	Bp.	Magyar Építész Kamara	2003
Gyürky András	Az év belsőépítésze, 1998-2007	Bp.	Laki Épületszobrász Zrt. Magyar Építész Kamara	2008
Gergely István	A kiállítás művészete : Elvi és gyakorlati problémák	[Bp.]	Corvina	1979
Dvorszky Hedvig (szerk.)	A magyar belsőépítészet 1945-2012	Bp.	Magyar Belsőépítész Egyesület	2014
Schéry Gábor (főszerk.)	A magyar tervezőirodák története	Bp.	Építésügyi Tájékoztatási Központ Kft.	2001
Ernyey Gyula	Modern belsőépítészet		In: Ipari Művészet	(1974) 2.sz. 17-22

Díszlet és jelmez

Bögel József	Scenographia Hungarica : Díszlet- és jelmeztervezés 1970-1980 = Stage and costume design in Hungary	Bp.	Corvina	1983
Bojár Iván	Díszlet- és jelmezterv kiállítás		In: Művészet	III.évf. (1962) 9.sz. 33-34. p.
	A díszlet- és kosztümtervező Jaschik Álmos			
Gáspár Zsuzsa (szerk.) Szala Boglárka (szerk.) Szikói Gábor (szerk.)	Díszlet - jelmez 1995-2005 : Magyar scenográfia = Hungarian Stage Design	Bp.	Göncöl Kiadó	2005
	Díszletnéző		In: Artmagazin	(2012) 1.sz. 42-54. p.
	Vágó Nelly : jelmeztervező, a Magyar Köztársaság Kiváló Művésze		In: Magyar Iparművészet	(1998) 2.sz. 36-39. o.
Cenner Mihály	Jelmezek művésze		In: Múzsák	(1992) 2.sz. 22-23. p.

Báb- és díszlet

Shah Gabriella	Sanyi manó - Lévai Sándor báb- és díszlettervező élete és művei	Bp.		
Révész Zsuzsa	A bábszínház realizmusa		In: Művészet	II.évf. (1961) 4.sz. 26-27. p.
Kós Lajos	A bábjáték technikája : Báb- és díszletkészítés, színpadépítés	Bp.	Művelt Nép Kiadó	1956
Székely György	Bábuk, árnyak : A bábművészet története	Bp.	Népművelési Propaganda Iroda	1972
Virág Jenő (főszerk.)	Bábok és bábuk	Tatabánya	Kernstok Károly Művészeti Alapítvány	2003
Balogh Géza	A bábjáték Magyarországon : A Mesebarlangtól a Budapest Bábszínházig	Bp.	Vince Kiadó	2010

Kerámiaművészet

Albrecht Júlia	A kerámiaművesség története	Bp.	TAN-GRAFIX Kft.	1997
Albrecht Júlia	A kerámiakészítés elmélete és technológiája	Bp.	TAN-GRAFIX Kft.	1997
Báthy Géza	A kerámiaművesség történetének rövid összefoglalása	Bp.	Központi Múzeumi Igazgatóság	1989
Borsódy László	A magyar kerámiaművészet	Bp.	Magyar Keramikusok Társasága, Képző- és Iparművészeti Lektorátus	1999
Brestyánszky Ilona	Modern magyar kerámia	Bp.	Corvina kiadó	1965
Brestyánszky Ilona	A kerámia és a porcelán története : Ismerjük meg a kerámiát	Bp.	Gondolat Kiadó	1966
Csányi Károly	A magyar kerámia és porcelán története és jegyei	Bp.	Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata	1954
Domanovszky György	A kerámiaművészet kezdetei	Bp.	Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata	1981
Grofcsik János Reichard Ernő	A magyar finomkerámiaipar története	Bp.	Finomkerámiaipari Művek	1973
Kádasi Éva	Kerámia	Bp.	Múzsák	1994
Kádasi Éva (szerk.)	100/50 : 100 éves kerámiaoktatás - 50 éves üvegoktatás	Bp.	MOME Szilikát Tanszék	2010
Kápolnai Iván	A Gránit Gyár 50 éve	Bp.	Finomkerámiaipari Művek Gránit Csiszolókorong- és Kőedénygyár	1972
Katona Imre	A magyar kerámia és porcelán	Bp.	Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata	1978
Katona Imre	A kerámia fogalma, felosztása : Formai és díszítésbeli sajátossága	Bp.	Központi Múzeumi Igazgatóság	1989
Katona Imre	A kerámia és technológiája, műfaj-, művészet- és művelődéstörténete	Bp.	Központi Múzeumi Igazgatóság	1991
Keszthelyi Katalin (Szerk.) Laczkó Ibolya (Szerk.)	A magyar kerámiaművészet : I. Alkotók, adatok 1945-1998	Bp.	Magyar Keramikusok Társasága	1999
Koczogh Ákos	Kerámia, porcelán, üveg	Bp.	Képzőművészeti Alap Kiadóváll	1975
Móna Ferenc	A kerámiaipar története és a téglagyártás technológiája	Bp.	(kézirat)	1986
Pataky Dénesné	Kerámia-történet	Bp.	Magyar Iparművészeti Főiskola	1953?
Patakyné Berestyánszky Ilona	Modern Hungarian Ceramics	Bp.	Corvina kiadó	1961

Schrammel Imre	Vázlat a magyar kerámiatörténet kutatásához		(kézirat)	2016
Sümeghy Veronika	A kerámia iparművészete	Bp.	Építőanyag Szerkesztősége	1958
Szőcs Éva Andrea	Kerámia épületelemek a ma építészetében	Pécs	Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Képzőművészeti Mesteriskola	2006
	Modern Hungarian ceramics, catalogue of an exhibition 1963		Royal Festival Hall	1963
	Iparművészet : Kerámia művészet	Bp.	Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége	2003
	Kerámia Szimpózium Hódmezővásárhely 1998-2002	Hód mező vásár hely	Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város	2003

Porcelánművészet

Ambrus Éva	Finomkerámia és a szimpóziumok		(kézirat)	2016
Brestyánszky Ilona	Porcelán			
Katona Imre	Porcelánlexikon : Az európai porcelánműhelyek, porcelánmanufaktúrák, porcelángyárak és porcelánjegyek enciklopédiája	Bp.	Gesta Könyvkiadó	1999
Katona Imre	A porcelán	Bp.	Gondolat	1984
Koczogh Ákos	Kerámia, porcelán, üveg	Bp.	Képzőművészeti Alap Kiadóváll	1975

Üvegművészet

Bodonyi Emőke (szerk.)	Stúdióüveg : Szentendrei Képtár, 1993. május 20. - július 4.	Szent endre	Pest Megyei Múzeum Igazgatóság	1993
Borsos Béla	A magyar üvegművesség	Bp.		1974
Donáth Gyula	Az üveg művészete	Bp.	Iparművészeti Múzeum	1961
Keszthelyi Ferencné (szerk.) Wehner Tibor (szerk.)	A magyar üvegművészet. Alkotók, adatok 1945-2005.	Bp.	Képző- és Iparművészeti Lektorátus	2006
Koczogh Ákos	Kerámia, porcelán, üveg	Bp.	Képzőművészeti Alap Kiadóváll	1975
Sághegyi Lajos	A magyar üvegesipar története	Bp.		1938
Sághelyi Lajos	Az üvegművesség könyve	Bp.	Budapesti Üvegesek Ipartestülete	1948
Szilágyi B. András	A magyar iparművészet története 1945 után, különös tekintettel a design fejlődésére és a szilikátművészetekre (üveg, kerámia, porcelán) Doktori disszertáció, ELTE		Doktori disszertáció	2012
Tasnádiné Marik Klára	Az üveg művészete és a művészi üvegesipar	Bp.		1958
Urbán Ágnes (szerk.)	Kortárs magyar üveg : Napóleon-ház, Győr, 2012	Bp.	Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége	2012
Varga Vera	Az üveg jelentése. A 19-20. századi üvegművészet ábrázolások, allegóriák, szinbólmok tükrében	Bp.	Helikon Kiadó	2002
Varga Vera	Üveg – ipar- vagy képzőművészet?,		in: Magyar Iparművészet	(1995) 4. sz. 28-31 p.
	Mai magyar üvegek. Székesfehérvár, István Király Múzeum, 1966. márc. 13- ápr. 24	Szék esfeh érvár		1966
	Transzparencia : Borkovics Péter, Gáspár György és Sipos Balázs üvegművészek kiállítása [2013. január 30 - 2013. április 15.]	Kapo svár	Rippl-Rónai Múzeum	2013

Ötvösművészet

Bakonyvári M. Ágnes Katona Katalin	A kortárs magyar ötvösművészet helyzete napjainkban : konferencia és kiállítás a Barabás Villában		In: Magyar Iparművészet	(2012) 36-38. o.
Csányi Károly	Fém történet	Bp.	(jegyzet)	1953
Ifj. Gyergyádesz László Morvay László (szerk.)	Tűzzománcművészek Magyar Társasága			
Oberfrnak ferenc	Az aranyművesség története	Bp.	Műszaki Könyvkiadó	1986
Ötvös Nagy Ferenc	Ötvösművészet - A kezdetektől napjainkig	Bp.	Scolar Kiadó	2011
Ötvös Nagy Ferenc	Zománcművesség	Bp.	Scolar Kiadó	1997
Ötvös Nagy Ferenc	Zománcművészet	Bp.	Scolar Kiadó	2015
Pallai Sándor	Fém díszmű	Bp.	Műszaki Könyvkiadó	1972
Pallai Sándor	Ötvösművészet		Műszaki Könyvkiadó	1972
Seregi György Ifj. Seregi György	Iparművészet 1100 fokon. Kovácsolás a mai Magyarországon	Bp.	Terc	2002
	Az ötvösművészet az építőművészet társművészete : Konferencia, 2013	Bp.	MMA	2013

Fémművesség

Koczogh Ákos	Fémművesség	Bp.	Képzőművészeti Alap Kiadó	1977
Koczogh Ákos	Modern magyar fémművesség	Bp.	Képzőművészeti Alap Kiadó	1964

Bútorművészet

Bánáti János	A típusbútor Magyarországon		in: Ökotáj	1994/ 7-8.
Vadas József	A magyar bútor 100 éve	Bp.	Fortuna	1992

Öltözködés

Csipes Antal	Divatűkör	Bp.	Osiris	2006
F. Dózsa Katalin (szerk.)	A magyar divat 1116 éve : a magyar öltözkölkultúra képes története a honfoglalástól napjainkig	[Bp.]	Absolut Media Zrt.	2012
Simonovics Ildikó (szerk.) Valuch Tibor (szerk.)	Öltöztessük fel az országot! : divat és öltözködés a szocializmusban	[Bp.]	Argumentum Budapesti Történelmi Múzeum 1956-os Intézet	2009

Textilművészet

Forgács Éva	Moderne ungarische Textilien	Dort mund	Cramers Kunstanstalt Verlag GmbH	1987
Frank János	Eleven textil	Bp.	Corvina Kiadó	1980
Hegyí Ibolya	Az idő szövete : Az európai tradíciójú szövött kárpit metamorfózisai	Bp.	Scolar	2012
Husz Mária	A magyar neoavantgárd textilművészet	Buda pest-Pécs	Dialóg Campus Kiadó	2001
Jankovich Júlia	Az újjászületett gobelin	Bp.	Balassi	2001
Koczogh Ákos	Textil	Bp.	Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata	1975
Őriné Nagy Cecília	A gödöllői szőnyeg 100 éve	Gödöllő	Gödöllői Városi Múzeum	2007
Pálosi Judit	A magyar gobelinszövés húsz éve 1960-1980	Békéscsaba		1994
Schubert Ernőné	Textiltörténet	Bp.	(kézirat)	1950

Torday Aliz	Textilművészek kamarakiállítás (Pécsi László, Fürtös Ilona, Gecser Lujza)		In: Magyar Építőművészet	(1973) 2.sz. 54-55 .o.
-------------	---	--	--------------------------	---------------------------------

Bőrművészet

Csiba Éva	Bőrművesség	Bp.	Corvina Kiadó	1978
Lukovszky Ilona	Bőrművesség	Bp.	Műzsák	1986

Formatervezés

Bojár Iván (szerk.) Vadas József (szerk.)	A magyar design 150 éve	Bp.		2004
Bojár Iván András Martinkó József Szentpéteri Márton	Magyar Design. Magyar design 150 éve a dualizmus korától napjainkig	Bp.	Líra és Lant Zrt.	2004
Dezso D. Sekely	Design		kézirat	1985
Dvorszky Hedvig (szerk.)	Design	Bp.	Képzőművészeti Alap	1979
Erdőss Pál	Ipari formatervezés	Bp.	Műszaki Könyvkiadó	1967
Ernyey Gyula	Az ipari forma története Magyarországon	Bp.	Akadémiai Kiadó	1974
Ernyey Gyula	Made in Hungary : The Best of 150 Years in Industrial Design	Bp.		1993
Ernyey Gyula	Muchától Rubikig : Magyarország és Kelet-Közép-Európa 20. századi designtörténetéből	Bp.	Ráday Könyvesház	2010
Ernyey Gyula (szerk.)	Design - Alapelvek : Válogatás az ipari forma irodalmából	Bp.	Design Center	1981
Gulyás Judit (szerk.)	A csomagolás művészete	Szege	IT Stúdió	1997
Hegedűs József	A hazai design szervezésének 25 éves története (1975-2000)	Bp.	Design és Technológia Bt.	2002
István Mária (szerk.) Slézia József (szerk.)	Designelmélet : Tanulmányok		Magyar Iparművészeti Főiskola Szakelméleti Kutatócsoport	1990
Juhász László	Ipari Művészet			1960
Kapitány Ágnes (szerk.) Pohárnok Mihály (szerk.)	Az IKARUS Karosszéria- és Járműgyár története 1895-1980	Bp.	Ikarus Karosszéria- és Járműgyár	1981
Kapitány Ágnes (szerk.) Pohárnok Mihály (szerk.)	A design helyzete és fejlesztésének lehetőségei Magyarországon	Bp.	Magyar Iparművészeti Egyetem	2001
Kulinyi István (szerk.)	Magyar design '94 I-II.	Bp.	Magyar Design Kulturális Alapítvány	1994
Lelkes Péter	ArtDesigner. A magyar formatervezés fél évszázada	Bp.	Magyar Design Kulturális Alapítvány	2004
Lissák György	A formáról	Bp.	Láng	[1998]
Medgyes Éva	Design vállalkozások Magyarországon	Bp.	Design Center	1995
Németh Aladár	Vita a design meghatározásáról		in: Művészet	(1973) 3. sz.
Németh Aladár	Beruházási javak formatervezése		in: Ipari Forma	(1977) 4. sz.
Németh Aladár	Formatervezés és színesztétika		in: Coloristikai Értesítő	(1978) 2-3. sz.
Németh Aladár	Visszatekintés		in: Magyar Iparművészet	(1995) 3. sz.
Németh Aladár Dózsa Farkas András	Szín- és formatervezés a gépiparban I-II.	Bp.	KGM Műszaki Tudományos Tájékoztató Intézet	1966

Pásztói Margit (szerk.) Hajdu István (szerk.)	Design. A forma művészete	Bp.	Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata	1979
Slézia József	Kortárs magyar formatervezés. 2000-2013	Bp.	Designtrend Kft.	2014
Slézia József	Design évkönyv : 2008	Bp.	Designtrend Kft.	2008?
Szilágyi B. András (író) Lelkes Péter (szerk.)	Design 35 : Zsenneyi Műhely, 1978-2013	Bp.	Magyar Design Kulturális Alapítvány	2014
Takáts Endre	Ipari formatervezés, ipari mintaotlatom	Bp.	OMIKK	1971
Vadas József (szerk.)	Design felső fokon : ipari formatervező-képzés a Magyar Iparművészeti Egyetemen, 1950-2005	Bp.	Magyar Iparművészeti Egyetem	2004
Vadas József (szerk.) Bojár Iván András (szerk.)	Magyar design=Hungarian design	Bp.	Vertigo	2004
Zalavári József	Designökológiai kislexikon sok képes illusztrációva	Bp.	Osiris Kiadó	2003
Zalavári József	A forma tervezése - Designökológia	Bp.	Scolar Kiadó	2008
Zalavári József	A forma szerkezeti és funkcionális modellje : A formatervezés elméleti kérdései I. Örökség 1945-1985		MOME	1989- 91
	Designer index : Magyar formatervezők név- és címjegyzéke	Bp.	Design Center Formatervezési KFT.	1991
	Látás mozgásban, 25 : 25 éves a Moholy-Nagy László Formatervezési Ösztöndíj	Bp.	MFT	
	A Design, a vizuális kultúra és a műszaki fejlődés összefüggéseinek elemzése (tanulmány)	Bp.	OMFB Ipari Formatervezési és ergonómiai tanács	1991
	A magyar formatervezés elmúlt évtizedei	[Bp.]	Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége	[1999]
	(tematikus szám)		in: Magyar Iparművészet	1995/3

Játéktervezés

	Magyar Játékgyűjtemény (CD-ROM)			
A.J.	A játék - nem játék		In: Ipari Forma	(1982) 2.sz. 17-19.p.
B.F.	Játékiállítás Monoron		In: Ipari Forma	(1980) 4.sz. 23.p.
Budavári István	Játéktervezés-tanítás		in: Magyar Iparművészet	(1995) 5-6.sz. 181-194.p.
Budavári István	Játéktervezés = Toy design		In: A Magyar Iparművészet az ezredfordulón = Hungarian Applied Arts at the turn of the Millennium / szerk. N.Dvorszky Hedvig ; ford. Mente Éva. - Budapest : Magyar Művészeti Akadémia Alapítvány, 2003	
Feledy Balázs	A játéktól a játszótérig : Nádas László ipari formatervező életművéről		in: Magyar Iparművészet	(2006) 3.sz. 29-32.p.
Gaul Emil	Játékkultúra		In: Ipari Forma	(1979) 5-6.sz. 18-20.p.
Jári Irén	Játékkészítő szövetkezet Szegeden (1953-1992)		In: Történeti Muzeológia Szemle : A Magyar Mú- zeumi Történész Társulat Évkönyve 9	(2009) 193-198.p.
Kalmár Ágnes Nagy Mária	Játékkészítés és kézművesség, I.	Kecskemét-Ve szprém		1995
Kérész Gyula	Játéktervező Intézet		in: Magyar Iparművészet	(1995) 5-6.sz. 40-41 o.

Zalavári József	Játékkiállítás a FUGA Budapesti Építészeti Központban		In: Magyar Iparművészet	(2013) 3.sz. 18-20.p.
	(tematikus szám)		in: Magyar Iparművészet	(1995) 5-6.sz.

Tervezőgrafika

Bakos Katalin	10 x 10 év az utcán : A magyar plakátművészet története 1890-1990.	Bp.	Corvina	2007
Baráth Ferenc (szerk.)	Plakátok	Bp.	MKISZ	?
Kemény György (szerk.)	100+1 éves a magyar plakát. A magyar plakátművészet története 1885-1986	Bp.	Műcsarnok	1986

Illusztráció

Sárkány Győző	Az illusztráció missziója : A Magyar Illusztrátorok Társaságának kiállítása a Gaál Imre Galériában		In: Magyar Iparművészet	(2012) 1.sz. 38-43.p.
---------------	--	--	-------------------------	--------------------------

Bélyeg- és pénz

Gál József	Bélyegportrék : Kass János (1927-2010) grafikusművész emlékezete		In: Magyar Iparművészet	(2012) 2.sz. 53-55.p.
Tőrek Ferenc				
Hajdu Endre	A bélyeg története	Bp.	Népszava	1954
Visnyovszki Gábor	Bélyegkönyv = Stamps = Briefmarken : Klasszikus magyar bélyegek az Állami Nyomdából a kezdetektől az első világháborúig	Bp.	Állami Nyomda Rt.	1996

Könyvművészet

Rozsondai Marianne	A könyvkötés művészete	Bp.	Országos Széchényi Könyvtár	1992
Szántó Tibor	Könyvtervezés	Bp.	Kossuth Nyomda	1988

II. melléklet - Az Egyetemes Tizedes Osztályozás (ETO) nemzetközi könyvtári osztályozórendszer

7	M: MŰVÉSZET. SZÓRAKOZÁS. SPORT. Képzőművészetek. Építészet. Iparművészet. Színház. Zene. Játék. Sport
~~74~~	~~M: Területrendezés. Városépítés. Tájrendezés~~
72	M: Építészet ~~CA építészet~~
~~73~~	~~M: Szobrászat és rokon művészetek~~ ~~CA szobrászat és rokon művészetek~~
730	M: Szobrászat általában ~~CA szobrászat általában~~
736	M: Kő- és fémmetszés. Pecsétlan CA fémmetszés kőmetszés
737	M: Éremtan. Numizmatika CA éremtan numizmatika
738	M: Művészi kerámia. Művészi fazekasság CA kerámiaművészet művészi fazekasság művészi kerámia
739	M: Ötvösművészet CA ezüstművészet ötvösművészet
74	M: Rajzművészet. Iparművészet
741	M: Rajz általában CA rajz általában
742	M: Távlat. Perspektíva CA perspektíva (rajz) távlat (rajz)
743	M: Művészeti anatómia. Anatómiai rajz CA anatómiai rajz művészeti anatómia
744	M: Vonalas rajz. Mértani rajz. Műszaki rajz. Díszítő írás CA mértani rajz műszaki rajz rajz, mértani rajz, műszaki rajz, vonalas vonalas rajz
745	M: Díszítőművészet CA díszítőművészetek

746	M: Késimunka. Kézi szövés, csipkekészítés, hímzés, kötés, horgolás CA csipkekészítés hímzés horgolás kézi szövés kézimunka textilkötés
747	M: Lakásművészet. Belsőterművészet. Belső díszítés CA belsődíszítés belsőterművészet lakásművészet
748	M: Üvegművészet. Kristályüveg CA kristályüveg-művészet üvegművészet
749	M: Művészi bútorzat CA művészi bútor
75	M: Festészet CA festészet
76	M: Grafikai művészetek. Metszetek. Nyomatok CA grafikai művészetek metszetkép nyomat
761	M: Magasnyomású eljárások CA grafikai magasnyomású eljárások magasnyomású eljárások (grafika)
762	M: Mélynyomású eljárások CA grafikai mélynyomású eljárások mélynyomású eljárások (grafika)
763	M: Síknyomású eljárások. Litográfia CA grafikai síknyomású eljárások litográfia síknyomású grafikai eljárások
766	M: Alkalmazott grafika CA alkalmazott grafika grafika, alkalmazott
769	M: Metszetgyűjtemények CA metszetgyűjtemények
77	M: Fényképezés és rokon eljárások CA fényképezés fotóművészet fototechnika
78	M: Zene CA zene zenemű zeneművészet
79	M: Szórakozás. Filmművészet. Színház. Játékok. Sport

III. melléklet - Szakok változása a MIF/MOME-n és szakirodalmi felosztások